

Preek over Jesaja 35:1-10

Gehouden op 3^e advent, 11 december 2017, in de Maranathakerk te Den Haag

Gemeente van Christus,

Het visioen van Jesaja daarnet staat wel in een boek waaruit ik voorlas en jullie luisterden naar de woorden. Toch is het echt een visioen, een tekst om te zien, een tekst die beelden in ons los maakt, beelden die op onze netvlies blijven hangen, omdat zij zo krachtig zijn en zo hoopvol. Een bloeiende woestijn, een jubelende wildernis, blinden die weer kunnen zien, verlamden die als herten springen, verstomde monden die niet alleen weer praten, maar het zelfs uitschreeuwen van vreugde en jubel. Waar het dor en droog en doods was, zal weer water stromen. En waar het gevaarlijk was, waar dwazen en idioten het scepter zwaaiden en roofdieren heersten, zal een heilige weg lopen, waarlangs de bevrijde ballingen naar hun thuis terug kunnen wandelen, waar eeuwig vreugde zal zijn.

Het zijn oude beelden en toch blijven zij raken en fascineren, omdat zij hoop scheppen dat alles uiteindelijk goed zal komen. En daarbij dragen zij zo een overvloedige, grote vreugde uit, dat het aanstekelijk is. Je krijgt het echt warm om het hart en raakt al bijna in een soort wollige kerstsfeer. Daar houden wij van in deze tijd van Advent, toch?

Zet je dan even schrap, want hier kom ik dus met een kan koud water. Want deze tekst is veel meer dan een veel te mooi schilderij van de zevende hemel. En wat hij aankondigt, wil, nee moet serieus worden genomen: Jesaja vraagt God om aan trillende handen kracht te geven en knikkende knieën sterk te maken. En dat heb je nodig, ook! Want God komt! Maar dus niet zoals wij dat nu weer, net als elk jaar rond deze tijd verwachten, als mild glimlachend, lief en onschuldig baby'tje. Nee, God komt met zijn wraak en vergelding!

En als je dat hoort en serieus neemt, kan je daar zeker knikkende knieën en trillende handen van krijgen! Want de wraak en vergelding van God, dat klinkt naar oorlog en geweld, naar rampen en het wereldeinde.

Nu mag Israël en mogen wij gelukkig opgelucht doorademen, want natuurlijk zal God met zijn wraak en vergelding zoals gewoon niet op onszelf, maar op anderen mikken. De anderen zijn in dit geval de Babyloniërs, die Israël hadden bezet, Jeruzalem en de tempel met de grond hadden gelijk gemaakt en grote delen van de bevolking door de woestijn heen naar hun ballingschap in Babylon hadden weggevoerd. Voor Israël stond vast: voor een echte, heilvolle shalom is het niet voldoende om weer huiswaarts te keren, maar moet ook dit onrecht eerst gewraakt worden. Zonder de vereffening van deze grote schuld geen vrede, geen nieuw tijdperk. Zo redeneert Israël tenslotte ook de andere kant op: ook hun eigen nederlaag en ballingschap is een vergelding van God, namelijk voor hun zonden en afvalligheid van God. Het is dan ook consequent als God dan ook hun vijanden bestraft voor het onrecht wat ze hen hebben aangedaan.

Het is een oud, maar nog steeds erg actueel denkschema. Nog steeds verlopen veel conflicten tussen mensen en volkeren volgens hetzelfde patroon. De een werd onrecht aangedaan en dat moet eerst vereffend, gewraakt worden, liefst met geweld, voordat over vrede en verzoening überhaupt kan worden gepraat. Alleen, erna schikt het dan meestal ook niet, want dan plant de ander alweer de volgende wraakactie. Hoe lastig het is om dit schema te doorbreken, zien wij dagelijks in het journaal: in Syrië, in Israël en Palestina, in Irak en Afghanistan. Maar ook in toenemende mate in het Westen en bij ons thuis tussen groepen die langs scheidslijnen van afkomst, religie of politieke voorkeur tegenover elkaar komen te staan. Hoe lastig is het om tot vrede en verzoening te komen als sommigen eerst oude rekeningen moeten vereffenen of als anderen vrede en verzoening afhankelijk maken van welke voorwaarde dan ook.

In het kleine is dat niet anders: Ook de conflicten in onze gezinnen, op ons werk en binnen andere relaties functioneren vaak volgens het principe van wraak en vergelding, ook daar zijn vrede en verzoening pas mogelijk mits de vermeende dader eerst aan een bepaalde voorwaarde voldoet. En daar is meestal natuurlijk helemaal niets mis mee, wij leren onze kinderen niet voor niets het belang van 'sorry' zeggen. Maar het verlangen naar vereffening gaat verder, de wens om mijn tegenover precies zo diep te kwetsen zoals hij mij heeft gekwetst. Dit impulsieve verlangen zit diep in ons mensen, ik observeer het al bij mijn dochter van anderhalf. Natuurlijk, als wij ouder worden, kunnen wij onze wraakgevoelens prima onder een tapijt van alom geaccepteerde conventies verstoppen. Maar eronder woekeren nog steeds dezelfde agressies die al onze verre voorouders in het stenen tijdperk hebben aangedreven.

Aan de andere hand zijn wraakgevoelens uiteraard ook weer goed te begrijpen. Echte, pijnlijke verwondingen kunnen wij moeilijk zomaar ad acta leggen. Het is menselijk dat wij naar gerechtigheid verlangen, naar een soort wraak of straf voor de dader die het voor mij weer goed of tenminste beter maakt.

En dat geldt ook voor het vermeende paradijs dat Jesaja in zijn visioen schildert. Stel je voor, wij zouden daar allemaal ineens, zomaar belanden. En daar ontmoet je dan iemand die jou ooit heel erg pijn heeft gedaan, een pijn die nog steeds doorgaat, een herinnering die nog steeds op je last. En toch heeft deze iemand daar om nog steeds geen schijn van spijt en volstaat nu dus om glimlachend tegen jou te zeggen: 'Zie je wel, zo erg was het toch niet, we zijn toch allemaal in de hemel beland.' Wat zou dat voor een paradijs zijn, waar helemaal niet uitmaakt wat gebeurd is, zelfs al doet het nog steeds pijn?

Het is dus ergens ook terecht, dat mensen zeggen of voelen: Voordat de heilstijd aanbreekt, of je het nou hemel of paradijs noemt, moet eerst nog wat gebeuren, moet gerechtigheid heersen. En meestal betekent dat voor ons mensen dat er een soort vereffening van onrecht, van schuld plaats moet vinden. Tenslotte geeft dat ook waardigheid aan het leven. Dat wij bijvoorbeeld in een laatst oordeel geloven, betekent ook, dat ons leven het waard is om beoordeeld te worden. Dat Jesaja hier ook van wraak en vergelding rept, is dus zo gek nog niet.

Wel moet een ding duidelijk worden onderstreept: Niet de mensen zelf wreken zich hier, nee, dat laten ze vol vertrouwen aan God over. Hij zal regelen wat geregeld moet worden, hij zal gerechtigheid herstellen. De overtuiging dat God wreekt wat anderen zijn volk of ook individuele gelovigen hebben aangedaan, hoorde destijds tot het basispakket van het geloof. Steeds weer lees je dat bijvoorbeeld in de Psalmen. En ook nog in onze tijd hoor ik deze overtuiging bij gelovigen van nu.

Alleen moeten wij niet vergeten dat deze hoop in werkelijkheid helaas niet altijd opgaat. God zij het geklaagd, dat wij net zoals de Israëlieten toen ermee moeten leven, dat God onrecht laat gebeuren en ook geen wraak uitoefent aan wie ons onrecht deden. Tenminste niet meteen en op een manier zoals wij dat zouden willen. Daarom ben ik er ook van overtuigd dat God zeker later, aan het einde der tijden, een andere weg zal vinden om al het onrecht dat wij kennen en meemaken, in orde te brengen. Hoe precies, ik zou het als aardse mens die soms degelijk ook vergeldingsfantasieën kent, niet weten.

Wat Jesaja volgens mij zijn geloofsgenoten duidelijk wilde maken: Het is waanzinnig belangrijk om – ook tegen beter weten in – God te vertrouwen dat hij in orde brengt, wat wij mensen niet in orde kunnen en ook niet moeten brengen. Deze boodschap geldt ook nog vandaag: wij moeten erop vertrouwen dat God komt en helpt en gerechtigheid schept. Niet per se pas in het hiernamaals, maar ook hier op aarde in ons leven.

Daarom is het niet nodig om onze gevoelens en verlangens te onderdrukken of onze verwondingen opzij te schuiven. Wat wij wel moeten leren is vertrouwensvol op God te wachten en hem niet ongeduldig af te pakken wat zijn taak is. Anders gebeurt alleen nog meer onrecht.

En dat kan best lastig zijn. Zo veel kom je dagelijks tegen wat verkeerd loopt. Wat, soms hemeltergend, onrechtvaardig is en mensen kwetst. Zo veel waarbij wij spontaan zoiets hebben van: hier moet iemand meteen orde op zaken stellen! Toch woont in geduld, in het wachten op God, ook een enorme belofte. Aan de ene kant ontlast het mij, wij moeten niet alles zelf doen en kunnen nieuwsgierig afwachten wat gaat komen. Aan de andere kant is dit wachten ook een oefening in vertrouwen, in het God toevertrouwen dat hij ook iets gaat bewerkstelligen, dat daadwerkelijk mensen de ogen en de oren worden geopend en dat mensen die ik tot nu toe als nietszeggend heb waargenomen, echt ineens gaan jubelen en God beginnen te prijzen. Ik merk dat het goed doet om zich voor te stellen dat God echt een weg, een ruimte schept, waar dwazen en idioten niets meer te zeggen hebben, waar mensen echt verlost zijn. Verlost van wat zij zelf hebben aangericht in het leven en van wat hen werd aangedaan. Want dat zou echt een paradijs zijn voor mij: Als tegenstanders elkaar zouden kunnen ontmoeten. Israëlieten en Babyloniërs, of beter Israëlieten en Palestijnen, ISIS-leden en Amerikanen, Turken en Armenen, Zwarten en Witten, PVV-stemmers en Marokkanen, vluchtelingen en rechtse relschoppers, nakomelingen van slavenhandelaren en nakomelingen van slaven, moslims en christenen. Als al deze tegenstanders elkaar in de ogen zouden kunnen kijken en echt verlost zouden kunnen zijn. Verlost van al het onrecht uit het verleden en zijn gevolgen, verlost van de angst voor elkaar en voor nieuw onrecht. Dat zou een paradijs zijn wat die naam verdient!

Alleen is dat natuurlijk een wereld waar wij misschien een klein steentje aan bij kunnen dragen, maar die wij mensen niet kunnen maken. En ook God zal hem niet maken zoals wij hem ons dromen. Maar de prachtige, paradijselijke beelden van Jesaja staan voor de hoop dat God toch echt zoiets van plan is. Dat hij iets schept dat al onze voorstellingen van vrede en verzoening nog te boven gaat. Met dit vreugdevolle vertrouwen op dat wat zal komen, mogen wij nu al leven.

Amen.